



Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungi protokoll nr 270

Tallinn, Toompea ja videosild

Teisipäev, 17. jaanuar 2023

Algus 14.00, lõpp 17.20

Juhataja: Helmen Kütt (esimees)

Protokollijad: Annika Arula (konsultant), Riin Lindpere (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Tõnis Mölder (Viktor Vassiljevi asendusliige alates 5. päevakorrapunktist), Õnne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi

Komisjoni ametnikud: Heidi Barot (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helgi Kundla (nõunik)

Puudus: Kert Kingo

Kutsutud: kollektiivse pöördumise algatajate esindaja Anneli Tamm, Eesti Linnade ja Valdade Liidu asedirektor Jan Trei ning nõunik Mailiis Kaljula, Sotsiaalministeeriumi töösuhete ja töökeskkonna osakonna töösuhete poliitika juht Liis Tõnismaa ning töösuhete ja töökeskkonna osakonna nõunik Maria-Helena Rahumets, perede heaolu ja turvaliste suhte osakonna nõunik Marge Hindriks, Sotsiaalkindlustusameti puudega laste teenuse juht Marta Rohtla ja KOV nõustamistalituse juht Evelyn Kaasik ja Eesti Sotsiaaltöö Assotsiooni esindajad Keila abilinnapea Eike Käsi, Eesti Töötukassa Ida-Virumaa büroojuhataja Olga Pihlak, Sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna nõunik Kelli Ilisson (1. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Susanna Jurs, Justiitsministeeriumi vanglate valdkonna asekanstler Rait Kuuse, taasühiskonnastamise talituse nõunik Liisu Anger, Siseministeeriumi korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakonna nõunik Ain Peil ja Eesti Haigekassa õigusosakonna juhataja Ergo Pallo, Liisu Angeri praktikant Annabel Võerahansu (2. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna tööturuteenuste juht Kristi Suur, töövaldkonna asekanstler Ulla Saar, töösuhete ja töökeskkonna osakonna nõunik Maria-Helena Rahumets, töösuhete ja töökeskkonna osakonna töösuhete poliitika juht Liis Tõnismaa, Eesti Töötukassa juhatuse esimees Meelis Paavel, juhatuse liige Sirlis Sõmer-Kull ja juriidilise osakonna juhataja Ira Songisepp (3. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna tööturuteenuste juht Kristi Suur, Õiguskantsleri Kantselei sotsiaalsete õiguste osakonna vanemnõunik Merle Malvet ja vanemnõunik Aigi Kivioja, Eesti Töötukassa juhatuse esimees Meelis Paavel, juhatuse liige Sirlis Sõmer-Kull ja juriidilise osakonna juhataja Ira Songisepp (4. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Susanna Jurs, Eesti Haigekassa juhatuse esimees Rain Laane ja õigusosakonna juhataja Ergo Pallo (5. päevakorrapunkt); Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna pressinõunik Maris Meissaar

Päevakord:

1. Kollektiivse pöördumise „Tugiisik töölepinguga tööle“ arutelu
2. Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja vangistusseaduse

muutmise seaduse eelnõu (699 SE) teise lugemise ettevalmistamine

3. Vabariigi Valitsuse algatatud tööturumeetmete seaduse eelnõu (735 SE) teise lugemise ettevalmistamine

4. Õiguskantsleri kirja “Tööturutoetuste ja -teenuste võimaldamine õpilastele” arutelu

5. Sotsiaalkomisjoni algatatud Eesti Haigekassa seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (Eesti Haigekassa nimetamine Tervisekassaks) eelnõu (772 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

6. Info ja muud küsimused

1. Kollektiivse pöördumise „Tugiisik töölepinguga tööle“ arutelu

Helmen Kütt sõnas sissejuhatauseks, et kollektiivne pöördumine võeti menetlusse 20. oktoobril 2022. Pöördumisel on 2171 allkirja. Ta palus pöördumise algatajal anda lühike ülevaade teemast ja nägemus asjadest, mis vajaksid lahendamist.

Anneli Tamm selgitas, et pöördumine tekkis isiklikust probleemist. Tal on sügava puudega poeg ja tal puudub tugiisik juba kolmandat aastat, sest vald ei ole suutnud tugiisikut leida. Tamm leidis ise tugiisiku, kes soovis töölepingut. Omavalitsus keeldus, teades, et Tammel on vaja tugiisikut. Pöördumise algataja leiab, et seadust on vaja muuta, sest käsunduslepingul ei ole riigipoolseid garantiisid (puhkus, haigushüvitis). Kui ta algatuse tegi, siis temaga ühendust võtnud inimestest 99% olid tugiisikud. Osa neist enam ei tööta ja põhjus on käsunduslepingus. Ainult viis kohalikku omavalistust (KOV) sõlmivad tugiisikutega töölepinguid. Hädasolevaid peresid on väga-väga palju. Midagi tuleks muuta, et tugiisikutel oleks töötades sotsiaalsed garantiid.

Helmen Kütt kommenteeris, et pöördumise allkirjade hulk näitab, et tegemist on suure probleemiga. Ta tõdes, et KOV-idel tõepoolest on otsustusõigus kuidas ja millised lepinguid sõlmida. Kütt andis kommentaariks sõna Sotsiaalministeeriumile.

Marge Hindriks nentis, et ka ministeeriumi hinnangul on töölepinguvorm täna probleem. Kahjuks peab tõdema, et õiguslikult ei ole lihtne muudatus teha, sest teenus ise on paindlik ja väga eriilmeline. Ministeerium on algatanud koostöös Sotsiaalkindlustusametiga (SKA) teenuse ümberkujundamise protsessi, mille tulemusena võiks olla näha, kas on võimalik teenust edaspidi kirjeldada selliselt, et see oleks töölepingule vastav. Aga see selguks alles pärast teenuse ümberkujundamist. Kiiret lahendust – öeldes KOV-idele, et kõikide tugiisikutega tuleb sõlmida tööleping –, ministeerium ei näe ning see pole nende võimuses.

Helmen Kütt nõustus, et KOV-id on iseseisva autonoomia ja otsustajatega, aga analüüs on väga oluline.

Kalle Grünthal leidis, et mitte mingil juhul ei saa kohaldada töölepingut, sest töölepingul on omad suhted, kus töötaja allub teatud kellaajast kellaajani. Ainus vorm oleks käsundusleping. Grünthal soovi teada, millal analüüs valmib.

Helmen Kütt sõnas, et Kalle Grünthal vist hilines istungile, sest täna ongi probleem selles, et tugiisikutel on käsunduslepingud, aga nad sooviksid töölepingut. Kütt andis ministeeriumi esindajale sõna, et vastata, millal protsess lõpeb.

Marge Hindriks vastas, et temale teadaolevalt käesoleva aasta lõpuks.

Helmen Kütt andis teema kommenteerimiseks sõna Eesti Linnade ja Valdade Liidule (ELVL).

Mailis Kaljula lausus, et ka ELVL on selle probleemiga kokku puutunud. Kõik nõustuvad, et iga inimese töö peaks saama vääriliselt tasustatud ja on vaja tagatise, mis motiveeriks

inimesi toetama. Aga ELVL leiab siiski, et nii ka ei saa, et kõik tugiisikud peavad tingimata töötama töölepinguga. Olukorrad on väga erinevad, abivajajad on väga erinevad ja paindlikkus on väga vajalik. Osa teenuseosutajaid tahavadki töötada just käsunduslepinguga, sest olgugi, et tööleping annab tugevamad tagatised, on see ka jäigem. Kaljula tõi välja, et SKA poolt KOV-idele antud juhendites – nt tugiisikuteenus raske ja sügava puudega lapsele kui ka tugiisikuteenus täiskasvanutel – on kirjas, et tugiisik on palgaline töötaja, kes töötab töölepingu või käsunduslepingu alusel.

Helmen Kütt soovis teada, milline on Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni (ESTA) kogemus ja seisukoht.

Eike Käsi sõnas, et esindab ühte nendest viiest teadaolevast KOV-ist, kus tugiisikud töötavad tavalise töölepinguga. Keilas üks teenuseid osutav asutus on sotsiaalkeskus, mille struktuuris tugiisikud on. Väikese KOV-ina on 13 tugiisikut üsna märkimisväärne arv. Osa tugiisikuid on ka käsunduslepinguga, aga suurem osa on töölepinguga. Kuidas selleni jõuti? Ühel hetkel tugiisikud tundsid, et nad on jäetud täiesti üksi, ei kuulu ühegi kollektiivi juurde, nad lihtsalt käivad ja teevad oma tööülesanded ära ja sellega lõpeb nende tööpäev. Oli vajadus nendele inimestele tekitada kuuluvustunne. Nüüd on neil oma juht, kelle poole pöörduda, võimalus saada täiendkoolitusi või osaleda muudes töötajatele ette nähtud tegevustes. Nad on tavalised töötajad kõigi oma õiguste ja kohustustega. Selleks otsustatigi tugiisikud võtta tööle töölepinguga.

Tõsi, probleemid on samad, mis juba välja toodi. Kuidas kindlustada neile kaheksatunnine tööpäev? Kuidas sisustada suveperiood, kui näiteks tema toetatavat last kodus ei ole või toetatav täiskasvanu viibib mujal? Mis siis, kui langeb ära vajadus tugiisiku järele? Kuidas tugiisiku tööpäev sisustada paindlikult? Ainult sotsiaalsete garantiide olemasolu ei olnud oluline, vaid töötaja jaoks peab olema läbi mõeldud tööprotsess. Tugiisiku vajadus on muutuv, kõikidel see ei ole pidev ja kindlasti on üks probleem see, kust võtta pädevad inimesed. Kust võtta motivatsioon, et nad end koolitaksid ja et nad tahaksid seda tööd teha. See on kõik ühe süsteemi osa.

Tõepoolest KOVil on ju täna valikuvabadus, autonoomia, kuidas ta tööle võtab. Kas töölepinguga tööle võtmiseks on piisavalt tagatud tööd või on ajutine töö ja võtta tööle käsunduslepinguga teatud kellaajaks või teatud perioodiks? Töölepinguga võib ka väiksema koormusega võtta kui 1,0 koormusega, ka see on paindlikum variant.

ESTA liikmetega on palju arutatud, et KOV-i ei saa sundida tugiisikutega minema töölepingusse, küll aga tugiisikute poolt on tulnud erinevaid mõtteid. Kas annab seadusandlikku poolt muuta või midagi uut sisse kirjutada, et ka käsunduslepinguga oleks tagatud ravikindlustus? Tööle tuleva inimese esimene soov on, et ta saaks haigekassa ravikindlustuse. Puhkus ja muud faktorid võib-olla ei mängigi nii suurt rolli kui haigekassa kindlustus. Kui käsunduslepingu puhul saaks ka ravikindlustuse, siis võib-olla see probleem ei olekski enam nii terav.

Helmen Kütt arvas, et väga hea kui erinevaid mõtteid ja ettepanekuid jagatakse. Eriti valmistab talle rõõmu, et sotsiaaltöötajad oma kogemuse najal arutelusse panustavad. Ta nõustus, et KOV-idel peab jääma otsustusõigus ja võimalus paindlikult seda probleemi lahendada. Kütt andis sõna SKA esindajale.

Evelyn Kaasik nentis, et teema on akuutne ja selle üle on arutatud juba aastaid. Kui tänase arutelu põhiline rõhuasutus on olnud lastel, siis ka täisealiste puhul on see KOV-i teenus. Seadusandja ehk Riigikogu on sotsiaalhoolekande seaduses seda teenust luues andnud üpris suure vabaduse KOV-idele ja nad on seda kasutanud. Viis KOV-i on läinud väga konkreetseks ja öelnud, et tugiisikuteenus ja selle korraldus peab olema töölepinguline suhe. Kõik teised KOV-id, aga näiteks ka haridusasutused, nt laste puhul koolid, on tegelikult kasutanud seda vabadust. On koole, kus on nt 0,5 koormusega töötamiseks tööleping, aga on situatsioone, kus tugiisikul ei tule isegi 0,25 koormust kokku ja ta on käsunduslepingu alusel.

Kogu aeg on Eestis räägitud töösuhetes paindlikkusest ning seadusandja siamaani on öelnud, et see on sobiv.

Paar aastat tagasi andis sel teemal arvamuse õiguskantsler, mis küll oli rohkem suunitlusega lastele. Arvamuse põhirõhk oli sellel, et teenuse korraldaja ehk KOV saab otsustada, mis on kõige parem ja efektiivsem moodus just konkreetsele isikule. Võidakse otsustada, et just tugiisik suudab anda parimat abi. Tugiisik võib leida, et ta soovib abi osutada käsunduslepingu alusel, sest võib-olla on ta kord nädalas ühe lapse juures, kord nädalas täisealise vana inimese juures abistamas. Või on tõesti otsustatud ja hinnatud, et tema töökoormus on piisavalt suur, et töölepinguline suhe on kõige parem. Siamaani on riik otsustanud, et see on kõige efektiivsem, sest kui riik hakkab 79-le KOV-ile ette kirjutama, milline nende enda teenus peab olema, siis riik peab tegelikult päris suures osas ette nägema selleks ka rahalisi vahendeid.

Nagu eelnevalt ka välja toodi, räägime siin ravikindlustusest. Sotsiaalmaks, mis on mõnes mõttes ravikindlustuse tekke aluseks, võib-olla tasutud ka riigieelarvest teatavate eraldistena. Riigi vaates uuele grupile ravikindlustuse pakkumise puhul peab samaaegselt arutama ka fiskaalpoliitilist meedet. See ei ole võimatu. Riik on kindlustanud ravikindlustusega erinevatel alustel ka näiteks alla 19-aastased lapsed, pensionärid, töötuna arvel olevad isikud jt. See on alati sotsiaalpoliitiline otsus. SKA ja ka ELVL leiavad, et valikuvabadus on hea. Kui töölepingu kohustus sisse panna, siis riigi poolt peab lisanduma täiendav rahaline tugi.

Helmen Kütt sõnas, et Eike Käsi on Teamsi *chatis* kirjutanud: „Igati nõus, et paindlikkus töösuhete loomisel peab jääma, seda me ka täna kasutame.“

Kalle Grünthal ütles, et viimane esineja andis hea mõtte – viia KOV-ile osaline tööaeg sisse. Kas põhimõtteliselt see mõttekäik on õige?

Evelyn Kaasik selgitas, et see on ka praegu võimalik. Võib-olla on küsimus ka teadlikkuses. SKA saab jätkuvalt KOV-e toetada ja öelda, et nad oleksid julgemad ja võtaks näiteks kasvõi poole kohaga inimesed tööle töölepingulistel alustel. See ei ole kohustus, vaid see on võimalus. Räägitakse ära kõik variandid. Selles mõttes 0,5 koormus on sobiv ja see on endiselt laual.

Marta Rohtla lisas juurde, et teema teeb keeruliseks ka tööik, et tugiisikud ei ole ainult KOV-ide lepingutega. KOV-id saavad võtta ka hankepartneri või muu asutuse, kes nende kaudu teenuseid osutavad. Kui teha tugiisikuteenuse töölepinguliseks ametiks, siis peaks see minema ka järelikult eraasutustele kohustuslikuks ja siin on täpselt samamoodi väikesed käärid. Rohtla on korraldanud koostöökohtumisi KOV-idega, kes on öelnud, et nendest on olnud kasu. On saadud inspiratsiooni, eriti just haridusasutustes tugiisikuid võtta osalise koormusega, näiteks abiõpetajaks, õpetaja abiks, lasteaedadesse assistendiks, osalise koormusega käsunduslepinguga tugiisikuks. On võetud ka tugiisikuks haridusasutustes täies mahus. See ongi KOV-ide peamine murekoht ja toimetamine hetkel, kus nad hariduse- ja sotsiaalvaldkondade vahel üritavad kokkuleppeid sõlmida. Et laps saaks ühest kohast parima toe ja ei toimuks nii palju dubleerivaid hindamisi, suunamisi, teenuste määramisi, ning et abi oleks kiirem.

Helmen Kütt kinnitas, et näiteks Viljandis lasteaeda on võetud tööle inimene, kes aitab mitut lasteaia tugiisikuteenust vajavat last.

Mailis Kaljula lisas, et väga raske on leida sobivat tugiisikut osadele lastele või ka täiskasvanutele. Probleem ongi teenuseosutajate leidmine. Oleks väga hea, kui neid koolitatakse rohkem, paremini ja erioskustega, just eriti raske abivajadusega laste kohta.

Helmen Kütt soovis Eesti Töötukassa vaadet arutelu all olevale probleemile.

Olga Pihlak rääkis, millist tagasisidet ta on saanud sotsiaalteenistuste juhtide poolt. Väljaõpe peab olema kvaliteetne, kahjuks praegustel koolitustel pigem õpetatakse aluseid, aga mitte töö spetsiifikat, kuigi sihtrühmad on väga erinevad: lapsed, psüühikahäired, füüsiline erivajadus, täiskasvanud, eakad. Soovitakse, et koolitused oleksid rohkem spetsiifikale suunatud. Juhid leidsid, et kui sõlmida tööleping, siis see võiks olla tunnipõhine. Kui tööd ei ole, siis ei ole võimalik seda tagada.

Evelyn Kaasikule tundus, et Kalle Grünthal ei saanud oma küsimusele vastust. Seda teenust korraldab KOV, kes saab otsustada, kas ta ise võtab endale tööle, ehk ta ise osutab seda teenust, või ta võtab endale hankepartneri kaudu kellegi teise. Sisuliselt hangib sisse endale firma ja see firma ise võtab endale inimesed tööle.

Rääkides kvalifikatsioonist ja nõuetest. See tundub olevat praegusel hetkel väga suur tööjõu küsimus sotsiaalvaldkonnas tervikuna, mitte ainult tugisikute, vaid ka hooldajate ja kõik muud sotsiaalvaldkonna inimeste puhul. Vajadus järjest erilisemate pädevuste järele kasvab. Ülikoolides ja rakenduslikes kõrgkoolides toimuvad täiendkursused. Võib-olla peaks riik nõudma, et mingi aja tagant inimesed käivad täiendkoolitustel. Praegu kõik sotsiaaltöötajad ei tee kvalifikatsiooni läbi, see ei ole kohustuslik, see on võimalus.

Helmen Kütt sõnas, et kui KOV-id otsivad tugisikuid hanke korras, siis on vaja kehtestada ka teatud nõuded.

Marta Rohtla teatas, et Valgamaal juba õpetatakse tugisikuid. Eelmisel nädalal toimus ümarlaud Tallinna Tervishoiu Kõrgkooliga, kes vaatavad tugisikute õpet tuleviku suunal, et teha selline baasõpe, millele tuleksid juurde erinevate fookuseeritud erivajadustega laste toetamise osad.

Mailis Kaljula tõi välja veel ühe murekoha. Kuni 2022. aasta lõpuni sai kasutada ESF rahastust. Viimased aastad oli see umbes seitse miljonit eurot aastas. 1. jaanuarist 2023 peavad KOV-id oma jõududega hakkama saama. Toetusfondist küll eraldatakse KOV-idele selleks toetust, kuid see on juba 2017. aastast püsinud üks ja sama number ca 2,6 miljoni eurot. Seal ei ole arvestatud elukalliduse tõusu ega muid faktoreid. Praegu on käimas riigieelarve läbirääkimiste protsess ja KOV-id taotleavad selle käigus rahastuse suurendamist riigi poolt, sest muidu ollakse väga raskest olukorras tugisikuteenuse osutamisega.

Helmen Kütt esitas küsimuse pöördumise algatajale. Kui suur oleks olnud tema poja vajadus tugisikujärele ühes kuus? Kas valda pöördudes pakuti talle kedagi või mitte?

Anneli Tamm vastas, et vald on otsinud läbi töötukassa, kus siiani ei ole olnud ühtegi kandidaati. Tamme pere vajadus tugisikujärele oleks olnud 140 tundi kuus. Täna täidab tugisikujärele kohustusi koolist üks õpetaja.

Helmen Kütt küsis, kas see isik osutab teenust käsunduslepingu alusel.

Anneli Tamm vastas eitavalt. Õpetaja teeb seda vabatahtlikult.

Kalle Grünthal arvas, et võib-olla peaks riik andma mingit toetust. Põhiseaduse § 26 lg 2 ütleb, et Eesti kodanikul on õigus riigi abile. KOV võib-olla on teatud mõttes täideviija, aga see on riigi kohustus ja riik peab tagama rahalised vahendid, ükskõik, mis lepinguga inimene töötab.

Helmen Kütt tegi kaks täpsustust. Sotsiaalhoolekande seaduse kohaselt on KOV-idel kohustuslikud 13 sotsiaalteenust ja nendest üks on tugisikuteenus. Tugisikuteenuse eesmärk ja sisu on väga selgelt sotsiaalhoolekande seaduses välja toodud. Samuti on välja toodud ka KOV-i kohustused, nõuded vastavale isikule. Seega teenus on reguleeritud. Tõepoolest, põhiseaduse kohaselt on nii erivajadustega inimesed kui lasterikkad pered ka omavalitsuse ja

riigi erilise hoole all, aga sotsiaalhoolekande seadus on teenuse reguleerinud. Riik ongi ju kõik inimesed, need kes teevad oma igapäevast tööd, õpivad, veedavad pensionipõlve. Riik ongi inimesed ja riigi ning KOV-i rollid on jagatud teatud seadustega. Kütt nõustus nendega, kes ütlesid, et KOV-ile ei saa kohustust kõiki tugiisikud vormistada tööle töölepinguga. Osa inimesi saabki abistada kas õhtuti, nädalavahetuseti või teatud perioodidel. Käsunduslepingud ja paindlikkus peavad jääma alles. Nimetatud analüüsis väärriks kaalumist haigekassa kindlustus.

Kalle Grünthal sõnas, et ta ei nõustu Küti seisukohaga sotsiaalhoolekande seaduse osas, sest kõik seadused peavad olema kooskõlas põhiseadusega. Kui põhiseaduses on sätestatud asjaolu, et Eesti kodanikul on õigus riigi abile, siis peavad alamastme aktid olema sellised, mis sätestavad ära selle võimaluse. Ta väitis, et Küti tõlgenduse järgi praegu ei ole see norm põhiseadusega kooskõlas.

Helmen Kütt tegi ettepaneku sel teemal väidelda hiljem. Ta ei vaidle põhiseaduse vastu, vaid ta kirjeldas, kuidas teenus on korraldatud. Kas Grünthal väidab, et töölepingu alusel teenust pakuvad 5 KOV-i ja ülejäänud 74 KOV-i, rikuvad põhiseadust?

Kalle Grünthal selgitas, et tema ei väida, et keegi on midagi valesti teinud, vaid kogu regulatsioon tuleb ümber vaadata, et riik tagaks abi osutamise ja praegusele probleemile leitaks lahendus.

Evelyn Kaasik tõi välja, et sotsiaalmaks koosneb kahest osast. Üks ravikindlustuse osa. Teine osa on nn esimese pensionisamba ja/või ka teise pensionisamba kogumine. Mingil hetkel käsunduslepinguga töötavad tugiisikud võivad küsida miks ainult ravikindlustus. Ma ei ole töötu, ma töötan ja miks mulle on ainult ravikindlustus? Tasuks analüüsida, milliseid sotsiaalseid hüvesid tugiisik vajab. Põhiseadus on öelnud, et riik peab tagama korraldatuse kõikide riskide suhtes ja korraldatus tagatakse riigi poolt sellega, et võetakse vastu reeglid selles kes, mida, millises mahus ja kuidas korraldama peab. KOV-i kohustuslikud 13 teenust on viidud just sellele tasandile, mitte riigile, sest KOV teab oma inimesi paremini.

Viktor Vassiljev kommenteeris, et kui seadus ei võimalda inimestel vajalikke asju teha, siis on see halb seadus ja tuleks ära muuta. Milliseid regulatsioone peaks muutma, et vajalik teenus oleks olemas?

Helmen Kütt vastas, et seda ongi arutatud ja on esitatud erinevaid mõtteid. Ta täiendas, et KOV-id vormistavad ka hooldajaid, kelle eest makstakse nii sotsiaalmaksu kui haigekassa maksu. See ei päästa neid väga väikesest pensionist, sest alampalga järgi toimuvad need maksed, aga see on kindlasti parem kui mitte midagi.

Marta Rohtla sõnas, et osales Marge Hindriksiga Eesti Puuetega Inimeste Koja tugiisikuteenus inspiratsioonipäeval, kus ka paljud ametnikud ja seotud inimesed võtsid sellel teemal sõna. Tööinspektsiooni jurist ütles seal, et sõlmitud lepingute puhul on oluline töö sisu. Töö sisu ja lepingu liigi vastavust aitab välja selgitada ka tööinspektsioon. Kui täna tugiisik on käsunduslepinguga tööl, aga ta tunneb ja on näha, et tegelikult on töölepingu iseloom, siis on võimalik seda tööinspektsiooni abiga tuvastada ja sel juhul on kohustus muuta käsundusleping töölepinguks. See kõik on võimalik juba praegu tööinspektsiooni abiga, kes julgustas enda poole selles küsimuses pöörduma.

Helmen Kütt lausus, et Mailis Kaljula kirjutas Teamsi *chatis*: „Ehk võiks kaaluda tugiisikutega lepingute sõlmimise eriregulatsiooni välja töötamist nagu näiteks on sotsiaalhoolekande seaduses reguleeritud asendushooldusteenust osutavatele perevanematele.“ Kütt tõdes, et välja on toodud palju erinevaid mõtteid ja kõik osapooled kinnitavad probleemi olemasolu. Talle isiklikult tundus, et kõige suuremaks probleemiks on tugiisikute puudus.

Kalle Grünthal ütles, et Riigikogule laekus kollektiivne pöördumine. Mis edasi saab? Toodi välja, et tööinspektsiooni abil on võimalik see probleem lahendada.

Helmen Kütt vastas, et komisjon lähtub kollektiivse pöördumise menetlemise korrast. Ta palus Marta Rohtlal pärast koosolekut võtta ühendust Anneli Tammega, et teda nõustada ja õpetada, kuhu ta oma probleemi lahendamiseks peaks pöörduma.

Marta Rohtla kommenteeris, et Anneli Tamme pöördumise alusel too inspiratsioonipäev kokku kutsuti, Tamm viibis ka seal ning tal peaks see info olema olemas, aga Rohtla vajadusel abistab.

Priit Sibul küsis, kas peab midagi muutma, sest tundub, et mitmele asjale on lahendused olemas. Poliitikas või õiguses aeg-ajalt on nii, et kui midagi hakatakse parandama, siis lõpptulemusena on asi hullem. Milliseid ohte süsteemi muutmine võib endas kätkeada?

Evelyn Kaasik vastas, et tugiisikuteenuse puhul väga suur küsimus on see, et tugiisikuid ei ole piisaval hulgal. Lisaks see, et tugiisikut vajavate inimeste vajadus on väga erinev, erinevatel aastaaegadel on erinev ja erinevas situatsioonis on erinev. See ongi väga individuaalne. Kaasik nõustus Priit Sibulaga selles mõttes, et kui riik kirjutab ühe asja väga konkreetseks, siis kaob ära võimalust teha seda nn rätsepaülikonna vaates. Kaasiku isikliku arvamuse kohaselt on praegu teenus suhteliselt mõistlik. See jätab sisse palju paindlikkust, aga kõik võimalused on olemas kasutamiseks. Võib-olla peaks SKA rohkem teavitama ja julgustama KOV-e pöörama tähelepanu ka lepingulisele vormile ehk vaatamagi otsa konkreetsele kaasusele. Kas see on kaheksa tundi tööpäevas, pool tööpäeva, või on see võimalus, et üks tugiisik on mitmele lapsele või mitmele täisealisele.

Maria-Helena Rahumets ütles, et tulenevalt sellest rahvaalgatusest alustas tööinspektsioon järelevalvet konkreetsetes asutustes ning selle raames on tööinspektsioon asjaolusid põhjalikult uurinud ja teinud erinevaid menetlustoiminguid. Uurinud ka tugiisikutega sõlmitavaid lepinguid. Uuritakse veel ning menetlus kestab. Rahumets rõhutas, et lepingud tugiisikutega võivadki olla väga erinevad tulenevalt konkreetse pere vajadusest, lapse vajadusest, teenuse tellijast jms.

Viktor Vassiljev arvas, et võib-olla polegi vaja kõrge kvalifikatsiooniga töötajat, vaid lihtsalt kedagi, kes võtab osa koormusest endale, nagu enne mainitud tubli õpetaja. Ja sellistel juhtudel tihtipeale on probleem selles, et ei ole võimalik inimesele maksta. Ta tõi näiteks koduhooldusteenus, mis on vajalik vanemale inimesele või kroonilisele haigele, kes ei saa ise hästi hakkama. Keegi tuleb, riietab, peseb, paneb söögi valmis jms. Teenuse osutajaid on vähe. Kui hooldaja tahaks visiidi eest 10 eurot ja klient oleks nõus maksma 10 eurot, siis viimane ei tohi maksta, sellepärast et tuleb ju arvutada maksud, kõik tööjõumaksud, mis sinna käivad, nii et firma seda teenust ametlikult osutada ei saagi. Klient ei ole valmis maksma 25 eurot teenuse eest, mille eest ta on võimeline maksma 10 eurot.

Teine näide. Maal elab vana proua, kellel on vaja puid lõhkuda. Ta leiaks mehe, kes lõhub puud ära, maksaks mehele viinapudeli hinna, aga ta rikub seadust. Ta ei tohi seda teha, sest ta peab sõlmima lepingu, see puulõhkuja peab maksma maksud ja nii edasi. Tuleks luua mingisugune mehhanism selleks, et saaks sotsiaalseid ja elanikkonnale vajalikke teenuseid osutada isiklike kokkulepete põhjal nii et see oleks maksuvaba.

Ülle Rajasalu ütles Vassiljevile vastulauseks, et riik ei saa reguleerida kahe tsiviilisikuvahelisi suhteid. Kui Rajasalu maksab naabrimehele 10 eurot, siis ta on maksnud selle eest juba kõik maksud ära, see on ta isiklik raha.

Rajasalu rääkis ka, et ta hooldas oma ema kuus aastat ja tal oli leping Tallinna linnaga. Ta maksis linnale hoolduse eest ja kaks korda päevas kohal käinud hooldajad olid rahul. Rajasalu pooldas samuti lepingute puhul paindlikkust. Kahjuks talle tundub, et lepinguid sõlmivad

ametnikud tihtipeale ei ole paindlikud.

Helmen Kütt tänas arvamuse eest.

Kalle Grünthal sõnas, et sotsiaalhoolekande seaduse § 23 lõikes neli on kirjas, et valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega täpsustatud nõuded tugiisikuteenuse eesmärgile ja sisule, sealhulgas tegevustele, mis on vajalikud teenuse eesmärgi saavutamiseks. Aga probleem on selles, et rakendusakti ei ole ministri poolt kehtestatud.

Evelyn Kaasik selgitas, et praegusel hetkel riigi vaates seda on reguleeritud juhendmaterjalidega, mis on pehmem õigusakt kui ministri määrus. Need juhendid on kättesaadavad erinevate teenuste kohta: varjupaigateenus, tugiisik, isiklik abistaja jne. Esmakordselt määrusi valmistatakse ette kahe teenuse osas. Üks on koduteenus ja teine on täisealise isiku üldhooldusteenus, mis on seotud sellega, et 1. juulist 2023 jõustub uus hoolekodude maksustamise mudel. Tänu sellele need kaks on esimene teenused, kus ministeerium peaks tekitama ka määrused. Need on tulemas, aga tõenäoliselt on arutatud ka eelneva nelja aasta jooksul. See on praeguse olukorra kirjeldust, see ei ole hea ega halb variant.

Kalle Grünthal tõdes, et sellest on räägitud neli aastat, aga probleem on selles, et aktid on puudu.

Helmen Kütt andis sõna pöördumise algatajale.

Anneli Tamm küsis, kas kõik täna käsunduslepingutega töötavad tugiisikud peaksid pöörduma tööinspektsiooni poole.

Evelyn Kaasik vastas, et kui nende töö iseloom on selline, et nad saavad juhiseid oma töö kohta KOV-ilt, kõik on ette kirjutatud, neil on väga fikseeritud tööaeg ja väga konkreetsed töötingimused, siis on põhjust üle vaadata lepinguvorm ehk ise pöörduda tööinspektsiooni. Nemad saavad anda hinnangu vormi osas.

Anneli Tamm küsis, miks siis võetakse käsunduslepingutelt makse, kui inimene selle eest midagi ei saa.

Evelyn Kaasik selgitas, et käsunduslepingu maksud, on erinevad nendest, mis on töölepinguga ettenähtud. Töölepinguga kaasneb nn sotsiaalmaksukomponent ja käsunduslepingu maksete puhul kaasneb tulumaks, mis t on kõikides teistes lepingutes ka. Need on erineva hulga ja mahuga maksud.

Helmen Kütt kommenteeris, et käsunduslepingu korral kui inimese sissetulek on suurem, siis ts maksab tulumaksu. Tema eest ei maksta haigekassat ega pensioni, see oleks täiendav tulu. Töölepingu korral makstakse nii tulumaksu kui neid kahte, aga see tagab ka tulevikus pensioni saamise ja haigekassa kindlustuse. Need on väga erinevad.

Kütt soovis, et istungilt ei jääks kõlrama lause, et käsundusleping on alati halb. Ei ole. See on vastavalt olukorrale ja KOV-ide korralduse poolelt on kindlasti vajalik paindlikkus, mis kindlasti peab jääma ja säilima. Kütt sõnas, et teemat arutatakse edasi ning kollektiivse pöördumise algatajale saadetakse vastus komisjoni otsusest. Ta tänas kollektiivse pöördumise algatajat ja külalisi olulise ja sisuka arutelu eest.

2. Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja vangistuslepingu muutmise seaduse eelnõu (699 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Helmen Kütt teatas, et 30.12.2022 tuli kolme ministri (Lea Danilson-Järgi, Lauri Läänemetsa ja Peep Petersoni) allkirjaga kiri eelnõu muutmiseks. Ta andis Rait Kuusele sõna

Justiitsministeeriumi (JUM), Siseministeeriumi (SIM) ja Sotsiaalministeeriumi (SOM) vahel tehtud kokkulepete tutvustamiseks.

Rait Kuuse sõnas, et mõned detailid tõepoolest vajasisid täiendavat arutelu ministeeriumide vahel. Kui esialgu oli mõtte liita ainult vanglameditsiin tavameditsiiniga, siis SIM soovis sinna liita ka arestimajades pakutav tervishoiuteenus. Lahendati eelmisel istungil vaidluse all olnud küsimus, kes hakkab lahendama kinnipeetavatelt laekunud kaebusi ning selle kohustuse võttis endale vanglateenistus. Käesoleva aasta esimeses pooles tehakse täiendav analüüs veendumaks, kas on vaja täiendavaid vahendeid või kokkuleppeid selle teenuse heaks osutamiseks tulevikus.

Helmen Kütt selgitas, et kolme ministri allkirjaga tulnud mudatusettepanekud saavad eelnõu praeguses etapis tulla kui komisjoni ettepanekud. Kas Haiglate Liitu ja Arstide Liitu puudutav on nendega uuesti läbi räägitud ja kas nad on uute muudatustega nõus?

Rait Kuuse tõdes, et valdavalt keskenduti sellele, et ministeeriumid saaksid omavahel oma valitsemisalade töökorralduse muudatuse selgeks räägitud. Nimetatud liitudega eraldi ei kohtunud, kuid on räägitud erinevate teenuste pakkujatega, nt dr Arkadi Popoviga Haiglate Liidust. Haigekassal on olnud erinevaid jutuajamisi võimalike teenusepakkujatega, kes selle otsuse langetamisel peaksid vanglatele partneriks tulema. Kuusele teadaolevalt liidud oma seisukohta ei ole muutnud.

Priit Sibul soovis teada, kuidas vormistatakse arstidega lepingud. Arstide põhiprobleem oli see, et nad töötavad korraga mitme tööandja juures. Kas see probleem on saanud lahenduse?

Rait Kuuse ütles, et see on jätkuvalt murekoht. Esiteks see, kui suure töökoormusega üks inimene jõuab töötada. Teiselt poolt, mingi lahendus on see, et sõltub siis kes on see konkreetne teenusepakkuja. Ei pruugi olla nii, et nt Tartu Ülikooli Kliinikum pakub Tartu vanglale teenust. Hoopis keegi teine võib pakkuda. Praegu vaadatakse, millised haiglad oleksid võimelised erinevaid üksuseid teenindama. Eks need tuleb igal individuaalsel juhul lahendada ja vaadata, kes, kus parasjagu seal töö on.

Helmen Kütt küsis, kas SOM soovib midagi lisada.

Susanna Jurs kinnitas, et SOMi murekohti ega probleeme eelnõuga ei ole.

Helmen Kütt küsis, kas haigekassal on muutuseks valmisolek olemas ja kas SIM-ilt üle tulev rahastus on piisav.

Ergo Pallo kommenteeris, et seaduse jõustumise aja lükkamise aastasse 2024 annab aega teha ettevalmistusi ülesande ülevõtmiseks. Muudatused on haigekassaga kooskõlastatud. Rahalisest poolest mõningane küsimärk ikka jääb üles, kui see ülesanne lõpuks üle tuleb, on selle ulatus täpselt teada, aga praeguse teadmise kohaselt Eesti Haigekassal vastuväiteid ei ole eelnõule.

Helmen Kütt tegi ettepaneku tutvuda muudatusettepanekutega ja komisjonil vajadusel nende kohta küsida.

Priit Sibul soovis teada, kas haigekassa hakkab pidama eraldi eelarveid arestimajade ja vanglate kohta.

Ergo Pallo vastas, et tema teadmise kohaselt peaksid need eelarveread jääma erandi üldisest ravikindlustuse eelarvest.

Helmen Kütt pani hääletusele muudatusettepanekud.

1. Muuta eelnõu pealkiri ning sõnastatada järgmiselt: „Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus“.

Sotsiaalkomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Önne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

2. Muuta eelnõu tekst ning sõnastada järgmiselt:

„§ 1. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise

Tervishoiuteenuste korraldamise seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 52 lõike 2 punkt 1 tunnistatakse kehtetuks;

2) paragrahvi 52 täiendatakse lõigetega 3¹–3³ järgmises sõnastuses:

”(3¹) Vanglas ja arestimajas kinni peetavatele isikutele tervishoiuteenuste osutamist, sealhulgas ravimeid, meditsiiniseadmeid ja muud, mis on seotud tervishoiuteenuste osutamisega, rahastatakse riigieelarvest Eesti Haigekassa kaudu ning Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelus sätestatud alustel, tingimustel ja korras.

(3²) Väljasaadetava tervisekontrolli ja talle tervishoiuteenuste osutamist rahastatakse riigieelarvest Eesti Haigekassa kaudu väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 26⁹ lõike 7 alusel kehtestatud ulatuses ja korras.

(3³) Kinnipeetud rahvusvahelise kaitse taotleja tervisekontrolli ja talle tervishoiuteenuste osutamist rahastatakse riigieelarvest Eesti Haigekassa kaudu välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 11 lõike 8 alusel kehtestatud ulatuses ja korras.”.

§ 2. Vangistusseaduse muutmise

Vangistusseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 49 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Tervishoid vanglas on riigi tervishoiusüsteemi osa. Tervishoidu vanglas rahastatakse riigieelarveliste võimaluste piires tervishoiuteenuste korraldamise seaduse alusel, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisustega.”;

2) paragrahvi 49 lõige 2 tunnistatakse kehtetuks;

3) paragrahvi 49 täiendatakse lõigetega 3–6 järgmises sõnastuses:

”(3) Tervishoiuteenuste osutamise kinnipeetavale, arestialusele või vahistatule (edaspidi *vanglas kinni peetav isik*) korraldab Eesti Haigekassa.

(4) Tervishoiuteenuste osutamise korraldamise tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(5) Vanglateenistus tagab tervishoiuteenuse osutamiseks tervishoiuteenuste korraldamise seaduses sätestatud nõuete kohaste vajalike ruumide olemasolu vangla territooriumil.

(6) Vanglas kinni peetava isiku pöördumisele seoses talle tervishoiuteenuste ja käesoleva seaduse § 52 lõike 1¹ alusel kehtestatud teenuste osutamise korraldamisega vastab vanglateenistus, kaasates tervishoiuteenuse osutaja ja vajaduse korral Eesti Haigekassa.”;

4) paragrahv 49¹ tunnistatakse kehtetuks;

5) paragrahvi 52 lõike 1 esimeses lauses asendatakse sõna ”tervishoiutöötaja” sõnadega ”tervishoiuteenuse osutaja”;

6) paragrahvi 52 lõike 1 teine lause tunnistatakse kehtetuks;

7) paragrahvi 52 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

”(1¹) Vanglas kinni peetavale isikule riigieelarveliste võimaluste piires rahastatavate tervishoiuteenuste osutamise tingimused ja korra, samuti tervishoiuteenuste hulka kuuluvad tegevused, kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.”;

8) paragrahvi 53 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(4) Vanglas kinni peetava isiku suhtes, kes on toime pannud tahtliku enesevigastuse, tekib Eesti Haigekassal regressiõigus tervishoiuteenustele kulutatud summade tagasinõudmiseks.”;

9) paragrahvi 86 täiendatakse lõikega 11 järgmises sõnastuses:

”(11) Arestialuse tervishoiu korraldamisel ja talle tervishoiuteenuste osutamisel lähtutakse käesoleva seaduse §-dest 49 ja 52 ning nende alusel kehtestatud õigusaktidest.”;

10) paragrahvi 93 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(6) Vahistatu tervishoiu korraldamisel ja talle tervishoiuteenuste osutamisel lähtutakse käesoleva seaduse §-dest 49 ja 52 ning nende alusel kehtestatud õigusaktidest. Vahistatu suunamisest eriarstiabi osutaja juurde teavitab vanglateenistus või arestimaja viivitamata uurimisasutust või prokuratuuri või kohut, kui kriminaalasi on kohtumenetluses. Vahistatu valve tervishoiuteenuste osutamise ajal tagab vanglateenistus või arestimaja.”.

§ 3. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmine

Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 33 lõike 2 punkt 1 tunnistatakse kehtetuks.

§ 4. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmine

Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 26⁹ lõiget 1 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses:

”Väljasaadetava tervisekontrolli ja talle vajalike tervishoiuteenuste osutamise korraldab Eesti Haigekassa.”;

2) paragrahvi 26⁹ lõikes 6 asendatakse sõna ”riigieelarvest” sõnadega ”riigieelarvest Eesti Haigekassa kaudu”.

§ 5. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2024. aasta 1. juulil.

Sotsiaalkomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õnne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

Helmen Kütt pani hääletusele menetluslikud otsused.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 08.02.2023 (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õnne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

2.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õnne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

2.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia

läbi lõpphääletus 15.02.2023 (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Öne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

3. Vabariigi Valitsuse algatatud tööturumeetmete seaduse eelnõu (735 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Helmen Kütt sõnas päevakorrapunkti sissejuhatuseks, et eelnõu esimene lugemine toimus 14.12.2022. Eelnõule esitasid arvamuse Sotsiaalministeerium ja Eesti Töötukassa. See eelnõu on tugevalt seotud istungi järgmise päevakorrapunktiga, mis puudutab õiguskantsleri kirja tööturutoetuste ja -teenuste võimaldamistest õpilastele. Seetõttu arutataksegi neid ühel istungil. Esmalt andis Kütt sõna Sotsiaalministeeriumile muudatusettepanekute tutvustamiseks.

Maria-Helena Rahumets ütles, et ministeeriumi soov on muudatusettepanekutega tagada seaduse eesmärgipärane rakendamine ja teisalt ka õigusselgus. Eelkõige soovime muuta sätteid, mis reguleerivad töölepingu ülesütlemisel makstavaid hüvitisi. Täna, kui töövaidluses tuvastatakse, et tööleping on üles öeldud – kas õigusvastaselt või kui töötaja ütleb töölepingu üles seetõttu, et tööandja on lepingut oluliselt rikkunud –, siis peab tööandja maksma töötajale kolme kuu suuruse hüvitise. Praegu on kujunenud murekohaks see, et seaduse algne eesmärk ja väljakujunenud Riigikohtu praktika tegelikult ei ühti omavahel, sest kohus käsitleb seda kolme kuu hüvitist kui kahjuhüvitist. Mis tähendab, et hüvitise suurust muudetakse vastavalt sellele, mida pooltel õnnestub tõendada. Näiteks vähendatakse seda hüvitist, kui töötaja on saanud, kas töötuskindlustushüvitist või kui ta on leidnud kiiresti uue töö pärast ülesütlemist ja asunud siis sealt tasu teenima. Niimoodi võib töötaja saadav hüvitis väheneda, halvimaltel juhtudel kuni nullini ja viia selleni, et töötaja ei saagi hüvitist või saab seda väga väiksel määral.

Lisaks näeb töölepingu seadus ette hüvitise ka juhuks, kui kumbki pool ütleb lepingu üles väiksema etteteatamistähtaega, kui seadus lubab. Siin on Riigikohtu praktika liikunud suunas, mis algselt tegelikult ei olnud seadusandja eesmärk ja soov oleks seda samamoodi täpsustada. Kolmanda punktina soovime teha täpsustuse paragrahvis, mis käsitleb järjest tähtjaliste töölepingute sõlmimist ja selle muudatuse näol on tegemist tehnilist laadi täpsustusega, et sätteid paremini rakendada.

Muudatusettepanekud oleme kooskõlastanud ka sotsiaalpartneritega Ametiühingute Keskliidu ja Tööandjate Keskliiduga. Mõlemad on päri, et muudatused on vajalikud. Samamoodi leiab ka tööinspeksioon, kes oma praktikas näeb, et need muudetavad sätted praegu tekitavad ebaselgust. Kokkuvõttes ongi eesmärk tagada õigusselgem olukord, seaduse eesmärgipärane rakendamine ja tagada ka töötajate vaatest õiglane õiguste kaitse. Mis puudutab viimase punktina jõustumistähtaega, siis eesmärk oleks, et need muudatusettepanekud jõustuvad üldises korras, mitte alates 2024. aastal nagu eelnõu ülejäänud sätted.

Helmen Kütt andis sõna Eesti Töötukassa muudatusettepanekute tutvustamiseks.

Sirlis Sõmer-Kull lausus, et Töötukassal on seitse ettepanekut, neist kolm on sisulisemad, neli tehnilist. Esimene ettepanek puudutab tööhõiveprogrammis teenuste väljund- ja tulemusnäitajate reguleerimist ja ettepanek on kasutada tööturuteenuste asemel mõistet „tööhõiveprogramm“, ehk anda see õiguslik alus pisut üldisemal tasandil, mis annab koostöös Sotsiaalministeeriumiga tööhõiveprogrammi tasandil konkreetsete teenuste väljunud- ja tulemusnäitajaid reguleerida. Ettepanek oli asendada sõnad „tööturuteenuste väljund- ja tulemusnäitajad“ sõnadega „tööhõiveprogrammi väljund- ja tulemusnäitajad“. Põhjus on selles, et kuna tööturuteenuseid on palju, mõnede teenuste puhul on tulemusnäitajaid keerulisem, ja ka ebamõistlik, jälgida ja samas on palju teenuseid, kus on väga mõistlik. Selline üldisem sõnastus võimaldab programmi puhul programmis täpsemalt kokku leppida.

Teine muudatus puudutab sama tööhõiveprogrammi reguleerivas sättes lõiget neli, kus täna seadus annab aluse töötuhõiveprogrammis piirata Töötukassal programmi raames teatud

meetmete toetamist ja see puudutab teenuseid, kus toimub koolitus. Kas on töötaja või tööandja koolitus, hüvitame koolituskulusid ja on õigus piirata neid õppekavarühmi või õppekavagruppe, milles õppimise kulud Töötukassa kas hüvitab või ei hüvita. Algselt oli kirjas meede tööoskuste arendamine, mis on peamine koolitusmeede, kus all on mitmed teenused, kus inimesed koolitusel osalevad, siis me täiendame seda punkti ka kahe teise meetmega: ettevõtluse toetamine ning tööle asumise ja tööl püsimise toetamine, kuna nende meetmete all on ka teenuseid, kus toimub koolituskulude hüvitamine. Näiteks ettevõtlustoetuse all on ettevõtluse järeleteenused. Kui inimene on meilt ettevõtlustoetust saanud, siis tal on õigus ka pärast omaloodud ettevõtte elushoidmiseks ja toimimiseks kasutada koolituskulusid, käia koolitusel ja siin on ka meil õigus, kui me soovime programmi raames piirata, mis koolitusel inimene käib. Sama on teises meetmes, tööle asumise ja tööl püsimise meede, kus meil on näiteks tööandjale koolituskulude hüvitamine. Siin sättes on lisatud ka need kaks meedet, mis olid enne välja jäänud.

Kolmas muudatus on tehniline. Tundus, et sõna „vahendid“ oli välja jäänud. Neljanda ettepanekuga soovime lisada varasemalt olnud lausele „Tööhõiveprogrammi kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega“ laienduse ja anda sellele sättele uueks sõnastuseks: „Tööhõiveprogrammi kiidab heaks töötukassa nõukogu ja kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.“. Kuigi töötuskindlustuse seadus ütleb, et töötukassa nõukogu pädevus on tööhõiveprogrammi heakskiitmine, siiski soovime, et tööturumeetmete seaduses ka oleks toodud selline terviklik säte, mis ütleb, et nõukogu tõesti kiidab programmi heaks ja Vabariigi Valitsus kehtestab selle määrusega. Et see oleks üheselt mõistetav ja ühes sättes lahendatud, samuti ka, mis järjekorras see tegevus. Töötukassa kuidagi ei piira valitsuse võimalusi, aga on selgelt öeldud, et valitsusse esitame töötukassa nõukogu poolt heaks kiidetud programmi ja valitsus saab ise teha otsus, kas ta kiidab selle heaks või mitte. Saata see tagasi töötukassale või mitte. See on juba valitsuse pädevus. Soov on, et oleks ka tööturumeetmete seaduses terviklikuna toodud see, kuidas toimub tööhõiveprogrammi heakskiitmine ja kehtestamine.

Järgnevad muudatused on ka tehnilised. Viiendas ettepanekus soovime lisada sõnad. Lisaks sellele, et kui andmed on puuduvad, siis ka juhul, kui andmed on ebaõiged, on meil õigus nõuda lisaandmeid. Kui varasemas sõnastuses on ainult „puuduvad“, siis võib jääda mulje, et meil ei ole õigust lisa küsida, kui andmed on esitatud, aga need on ebaõiged. Õigusselguse huvides on lisatud sõna „ebaõiged“. Ettepanekus nr 6 on sõna kustutamine. Meetme nimi on ettevõtluse toetamine. Seaduses oli kirjutatud meetme nimeks ettevõtluse alustamise toetamine, mis ei ole õige. Seega sõna „alustamine“ kustutada. Viimane ettepanek on ka sama täpsustus, et võime küsida lisaandmeid mõlemal juhul, siis kui esitaja andmed puuduvad või kui need on ebaõiged. See on ka tehniline täpsustus.

Helmen Kütt sõnas, et kahtlemata on väga oluline, et seaduse tekst oleks korrektne, täpne ja ei tekitaks pärast rohkem probleeme juurde. Ta küsis Töötukassalt, miks need sisulised muudatused alles nüüd tekkisid. Miks need ei olnud eelnõu esialgses tekstis? Komisjon saab need küll lisada, aga väga tihti tulevad sellised muudatused enne teist lugemist, kui komisjon on juba suure töö teinud ja ministritega eelnõu arutanud.

Sirlis Sõmer-Kull selgitas, et tegelikult kõik põhimõtted olid seaduses olemas, kuid analüüsides ja arutledes ministriumiga tekkisid mõned täpsustused.

Helmen Kütt palun Sotsiaalministeeriumi kommenteerida Eesti Töötukassa ettepanekuid.

Kristi Suur ütles, et ministrium on üldiselt nõus muudatusi aktsepteerima. On kaks tehnilisemat laadi ettepanekut, kuidas neid oleks parem vormistada. Esimene muudatus, mis puudutab paragrahv kuus lõiget kolm ja punkti viis ehk tööhõiveprogrammi väljund- ja tulemusnäitajaid. See tegelikult on seletuskirjas ka varasemalt kirjas, et need näitajad võivad olla mitte üksikutele teenustele, vaid ka meetmetele, teenuse grupile ja meetme gruppidele. Selles mõttes täpsustav sõnastus või üldistus on varasema mõttega kooskõlas. Programmis sätestatakse vähemalt selline tase, alati võib täpsemalt. Meie hinnangul oleks oluline, kui

punkti kaks oleks lisatud tööturuteenused, nende eesmärgid ja neid saama õigustatud isikud. Teenuste eesmärgid, kui sellised kajastuks ka ikkagi tööhõiveprogrammis, igale teenusele on oma eesmärk seatud.

Neljanda ettepaneku osas, mis puudutab tööhõiveprogrammi heakskiitmist ja kehtestamist, siis tööhõiveprogrammi heakskiitmine on iseenesest töötuskindlustuse seaduses olemas. Aga selle võib siin üle korrata, puhtalt normitehniliselt peaks olema volitusnorm Vabariigi Valitsusele eraldi lauses ehk need peaksid olema lihtsalt kaks eraldi lauset: „Tööhõiveprogrammi kiidab heaks töötukassa nõukogu. Tööhõiveprogrammi kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.“.

Helmen Kütt selgitas, et selleks, et komisjon saaks neid muudatusettepanekuid komisjoni poolt esitada, palume need meile vähemalt neljapäevaks saata ühiselt vormistatud ettepanekutena. Kütt sõnas, et järgmisest päevakorrapunktist võib tulla veel üks muudatusettepanek juurde ning palus külalistel ka järgmise punkti arutelus osaleda. Enne punkti lõpetamist andis ta sõna Viktor Vassiljevile.

Viktor Vassiljev lausus, et tema küsimus ei ole eelnõu kohta. Aga kuna praegu Haigekassa nime soovitakse muuta Tervisekassaks, siis miks on ikka veel töötukassa. Kas see ei võiks olla töökassa? Sest meil on tööturg, mitte töötute turg ja praeguse töötukassa töö tulemus ei ole mitte töötuse suurenemine, vaid tööhõive suurenemine. Kas te ei ole plaaninud oma nime muuta?

Meelis Paavel kinnitas, et viimased kaks-kolm aastat on siiski tegeletud olulisel määral töötuse teemadega. Nimevahetuse taastõstatamiseks ei ole aega jagunud. Praegu see teema ei ole aktuaalne.

Helmen Kütt ütles punkti lõpetuseks, et komisjon ootab ühiseid muudatusettepanekuid, et neid vajadusel esmapäeval hääletada.

4. Õiguskantsleri kirja “Tööturutoetuste ja -teenuste võimaldamine õpilastele” arutelu

Helmen Kütt sõnas, et komisjonile saabus õiguskantslerilt kiri seoses tööturutoetuste ja -teenuste võimaldamisega õpilastele. Kütt andis sõna Õiguskantsleri Kantselei esindajatele pöördumise tutvustamiseks.

Merle Malvet ütles, et õiguskantslerilt küsiti, miks ei võimaldata statsionaarses õppes õppivatele gümnaasiumiõpilastele samu tööturuteenuseid ja -toetusi, mis on ette nähtud kutseõppeasutuste õpilastele. Ja kas see on põhiseadusega kooskõlas? Nimelt võimaldab kehtiv tööturuteenuste ja -toetuste seadus töötuna arvele võtta statsionaarses õppes õppiva kutseõppeasutuse õpilase, kes on vähemalt 16 aastat vana ja on viimase 12 kuu jooksul vähemalt 180 päeva töötanud. Samade tingimuste täitmisel gümnaasiumi õpilast töötuna arvele ei võeta.

Kuna tingimus töötuna arvelevõtmiseks on sama, mis tagab õiguse saada töötutoetust, siis see võimaldab ka uut tööd otsival kutseõppeasutusel õpilasel saada töötutoetust. Ta saab rohkem tööturuteenuseid ja kui kutseõppeasutuse õpilane on töötanud kolme aasta jooksul vähemalt 12 kuud, siis juhul, kui muud tingimused on täidetud, on kutseõppeasutuste õpilastel võimalik saada ka töötuskindlustushüvitist. Kuna gümnaasiumiõpilased end töötuna arvele võtta ei saa, siis nemad neid hüvitisi ei saa. Gümnaasiumiõpilane saab end arvele võtta tööotsijana. Tööotsija saab seaduse alusel kahte tööturuteenust, erinevalt kutseõppeasutuse õpilasest, kes võib saada mitut tööturuteenust.

Töötukassa andmed näitavad, et ka praktikas on selliseid kutseõppeasutuste õpilasi, kes on vanuses 16–20 ja õpivad kutseõppeasutuses statsionaarses õppevormis. Näiteks 2021. aastal oli 35 inimest ja nad said kokku 175 erinevat teenust, seega mõned said mitut teenust. Siin on sellised teenused nagu näiteks psühholoogiline nõustamine ja tööotsingu töötuba, mis tundub olevat üks populaarsemaid teenuseid. Aasta 2022 lõplikud andmed puuduvad, aga 07.12.2022

seisuga oli 122 inimest, kes said ka teenuseid. Ehk tegelikult kutseõppeasutuste õpilaste arv, kes neid teenuseid saavad, ei ole väga suur, aga neid siiski on, kes neid teenuseid vajavad.

Seadus sihtgrupina nimetab ära, et need statsionaarses õppes õppivad kutseõppeasutuste õpilased. See on tegelikult laiem õpilaste grupp, mis ei ole otseselt võrreldav gümnaasiumiõpilaste sihtgrupiga ja seetõttu leidsime, et võrreldavas olukorras on need kutseõppeasutuse statsionaarses õppes õpivad õpilased, kes omandavad kutsekeskharidust ehk meil on mõlemal juhul tegemist statsionaarses õppes õppivate keskharidust omandavate õpilastega.

Oleme vaadanud läbi kõik seaduse varasemad muudatused, mis on seotud nende teenuste võimaldamisega õpilastele ja me ei ole leidnud ühestki seadusest põhjendust, miks neid õpilasi koheldakse erinevalt. Seetõttu ongi küsimus, kas komisjon leiab, et sellisel erineval kohtlemisel võiks olla mingid põhjused ja kas need põhjused on põhiseadusega kooskõlas. Kui leiate, et selliseid põhjuseid ei ole või need põhjused, mis on, need ei ole põhiseadusega kooskõlas, siis palume ka kehtivat seadust ja uut seaduseelnõu vastavalt muuta, sest see uus seaduseelnõu jõustub alles aasta pärast. Need muudatused võiksid siis olla juba ka kehtivas seaduses, et see õigusrikkumine või see ebavõrdne olukord oleks muudetud võimalikult kiiresti.

Aigi Kivioja täiendas, et kutseõppeasutuse õpilasele, kes omandab kutsekeskharidust, ehk ta on võrreldavas olukorras gümnaasistiga, on olemas õppetootuste ja õppelaenu seaduses veel eraldi toetused, mida temal on võimalik saada, ehk see suurendab ebavõrdset olukorda. Tema saab nii põhitoetust, tal on võimalik saada eritoetust, riigikoolis õppides on tal võimalus taotleda sõidukulude ja majutuskulude hüvitamist. Seda kõike gümnaasistil ei ole. Selles mõttes on olukord veelgi kehvem. Kes on need õpilased, kes tegelikult võiksid tahta tööl käia? Sageli on need, kellel võib-olla on majanduslik olukord raske, kes juba seetõttu peaksid tööl käima või selleks, et õppida peaksid töötama, siis kutseõppeasutuse õpilased on selleski mõttes paremas olukorras kui gümnaasistid, kes ei saa toetusi, mis on ette nähtud kutseõppeasutustes.

Helmen Kütt soovis kommentaari Sotsiaalministeeriumilt.

Kristi Suur sõnas, et Sotsiaalministeerium on seda probleemi arutanud sotsiaalpartneritega, õiguskantsleri kantselei, huvigruppide ja ka Haridus- ja Teadusministeeriumiga (HTM). Vaadanud veel kord ka läbi kogu selle sätte arengu läbi aastate. Mõõname, et siin võib olla probleem, mis on tekkinud erineval ajahetkel hoopis hariduse valdkonna õigusaktide muutmisega. Selles sättes oli algselt terminoloogia „õpib õppeasutuses päevases õppevormis või täiskoormusega õppes“. Siis see erisus keskendus kõrgkoolidele. Seal tuli akadeemilise puhkuse osa, hiljem muutus põhikooli ja gümnaasiumiseadus, ka kutseõppeseaduses terminoloogia. Sealtkaudu on tõenäoliselt see probleem sisse tulnud. Tõepoolest, nagu õiguskantsleri pöördumises on viidatud, siis seda erisust selliselt ei ole põhjendatud ja oleme ka HTM-iga konsulteerinud selle erisuse põhjendatuse osas.

Arutades erinevate osapooltega jõuti selge otsuseni, et see ei ole teema, mida kiire parandusega annaks lahendada. See on asi, mis vajab eraldi analüüsi. Tööturumeetmete seaduse seletuskirjas on ka väga selgelt sellele viidatud, et töötuna arvele võtmise teema on tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise väljatöötamiskavatsuse üks probleemistikke, aga selle teema juurde saab tulla teises etapis, kui esimene korrastus on ära tehtud, sest see on seotud kuludega, sihtgruppide õiguste ja kohustustega. Seda tuleb eraldi ja täpsemalt vaadata ning mitte ainult õpilaste vaates, vaid seda tuleb kogu töötuna arvele võtmise vaates. On vaja vaadata, kuidas erinevates vormides õppurite registreerimine mõjutab nende tööhõivet, kuidas hariduspoliitikat ja selline on värske tagasiside ka HTM-il. Seda peame koos vaatama ja hindama. Põhiseaduse kontrolli saab teha pärast töötuna arvele võtmise põhimõtete paika panemist.

Helmen Kütt küsis, et kui probleem on ministeeriumile varem teada ja sel teemal on

toimunud arutelud erinevate osapooltega, siis miks seda pole veel lahendatud. Me võrdleme võrreldavaid. Me võrdleme ametikoolis õppivaid noori, kes omandavad ka gümnaasiumiharidust ja me võrdleme gümnaasiumis õppijaid. Kas me siiski seda vastuolu just nimelt kahe võrreldava grupi vahel ei saaks lahendada?

Kristi Suur selgitas, et teema tõusetus mõni kuu tagasi. Arvestades, et tööhõiveprogrammi kehtivus lõpeb 2023, sellest sõltub tööturuteenuste osutamine ja seetõttu on tööturumeetmete seadust vaja kiiresti. Osalise töötuse temaatika on väga suur teema. HTM tahab õppureid põhjalikumalt analüüsida, sest see on väga tugevalt seotud koolist väljalangemise temaatikaga. Erinevalt praegusest ülejäänud seaduse ja õigusruumi korrastamisest, kaasnevad sellega ka kulud.

Merle Malvet kommenteeris, et Statistikaameti andmetel meil on suhtelises vaesuses ligi 300 000 inimest. Kindlasti on nende hulgas ka gümnaasiumis õppivaid lapsi. Väga raske on põhjendada, miks tuleb kuude kaupa edasi lükata olukorda, kus sisuliselt rikutakse – kui põhjendusi ei ole, miks on selline erinev kohtlemine – nelja põhiõigust. Võrdse kohtlemise põhiõigust, õigust saada riigiabi töötuse korral, õigust saada abi töö otsimisel ja inimese varanduslikku õigust. Meil on olemas Riigikohtu lahend, mis puudutas ühe ettevõtte juhatuse liikmele töötuskindlustushüvitise mittemaksmist ehk meil on tegemist varanduslike õiguste piiramisega.

Aigi Kivioja lisas, et värske statistika HTM-i kodulehel ütleb, et gümnaasiumist väljalangevus on alla ühe protsendi. Kutseõppeasutuses on see küll suurem, aga see on eelkõige tingitud valedest eriala valikutest.

Helmen Kütt kommenteeris, et töövormid on muutunud ja õpilased saavad töötada nt tööampsude või platvormitööga. Meie eesmärk peaks olema see, et kui gümnaasiumiõpilane, kes töötab ja tal tekib õigus pärast töötamist, saada ta kiiresti tööturutoetuste ja teenuste juurde, et ta saaks võimaluse uuesti iseseisvalt toime tulla, mitte jääda hätta ja jääda osade teenusteta, mida teistel pakutakse, aga temale mitte. Kütt andis sõna kommentaariks Meelis Paavelile.

Meelis Paavel sõnas, et pelgalt töötukassa vaatevinklist vaadates võiks ja peaks selle ebavõrdsuse ära kaotama. Aga nagu ka Sotsiaalministeeriumi esindaja viitas, on meil terve hulk selliseid teemasid, mis vajavad arutamist, eelkõige töötuna arvele võtmise osas, võib-olla ka aktiivsus nõuete rakendamine. Töötukassa jaoks on oluline haridusvaldkonna seisukoht. Seetõttu oleme ka seda meelt, et pigem seda mitte liigselt kiirustades teha. Aga põhimõtteliselt see ebavõrdsus tuleb kaotada.

Helmen Kütt küsis Sotsiaalministeeriumi esindajalt, kes edastas neile haridusvaldkonna seisukoha. Millisel tasemel need arutelud olid: ministeeriumi, kantsleri või ministri?

Kristi Suur vastas, et vastutava osakonna tasandil. See kiri ei ole kantsleri või ministri kaudu saadetud.

Helmen Kütt soovis, et see kirjavahetus ka komisjonile edastataks. Ta selgitas, et komisjon jätkab teema arutelu esmaspäeval, 23.01.2023, istungil koos tööturumeetmete seaduseelnõu teise lugemise ettevalmistusega. Kütt soovis Sotsiaalministeeriumil saata kirjalikult seisukoht koos põhjendustega, kas õiguskantsleri ettepanekut toetatakse või mitte. Juures võiks ka olla Töötukassa seisukoht.

5. Sotsiaalkomisjoni algatatud Eesti Haigekassa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (Eesti Haigekassa nimetamine Tervisekassaks) eelnõu (772 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Helmen Kütt selgitas, et arutelu põhjuseks on eelnõu esimese lugemise ettevalmistamine. Kütt andis komisjoni liikmetele sõna küsimuste esitamiseks.

Kalle Grünthal küsis Ergo Pallolt, kas tema seljas oleva vahva särki, mille peale on kirjutatud Tervisekassa, andis asutus.

Ergo Pallo vastas, et selle pusa andis talle asutus, kus ta töötab.

Kalle Grünthal soovis teada, millise eelarverea pealt on võimalik asutusel selliseid särke toota.

Rain Laane vastas, et ühisest tervise rahast on kokkuleppeliselt 1% ette nähtud tegevuskuludeks. Sinna alla käivad kõik asjad: palgad, koolitused, hoonete kulud, IT-kulud. Tehtud on ka seesama Tervisekassa pusa, millega käidi Sparta spartakiaadil. See on tervise edendus, mida tehakse tegevuskulude arvelt ja seda ei tehta terviserahast, mis on mõeldud inimeste tervise edendamiseks või raviks.

Kalle Grünthal tõdes, et sellest kõigest loeb tema välja, et nime muutmine on sisuliselt juba ellu viidud ja nüüd oodatakse Riigikogu käest vaid kinnitust.

Rain Laane vastas, et välja on töötatud bränd nimega Tervisekassa. Analoogina on Tallinna Tehnikaülikoolil bränd nimega TalTech, Eesti Postil on bränd nimega Omniva. Täna ollakse seisus, kus oleks väga mõistlik ja ühiskonna poolt aktsepteeritud, kui nimi Riigikogu otsusega muudetakse Tervisekassaks.

Kalle Grünthal soovis teada, et mis saab juhul kui Riigikogu ei anna nõusolekut nime muutmiseks. Kes maksab kinni need omaalgatuslikud nime muutmise kulud?

Rain Laane vastas, et ka sellisel juhul bränd ära ei kao. Tervise edendust tehakse selle brändi alt edasi. Eesti Haigekassal on ka palju teisi brände nagu näiteks Suukool suutervise hoidmiseks. See on äritegevuse normaalne tava.

Priit Sibul meenutas, et juba asutamise ajal oli diskussioon, kas asutuse nimeks võiks saada haigekassa, tervisekassa või ravikassa. Sibul tõdes, et tema sellist tegevusviisi kindlasti mõistlikuks ei pea, kus enne luuakse bränd ja siis hakatakse nime muutma. Eelnõu olulise osa moodustab erinevate seaduste muutmist ja erinevates seadustes sõna „Eesti Haigekassa“ asendamist sõnaga „Tervisekassa“. Eelnõu §1 punktid 4, 5 ja 6 ei ole kuidagi nimevahetusega seotud ning on hoopis sisulised muudatused. Nendest ei ole varem räägitud ja neid Sibula hinnangul niimoodi menetleda ei ole võimalik. Nimevahetuse kattevarjus ei saa otsustada ka sisulisi muudatusi. Eelmine kord istungil osaledes Laane ütles: „Sellel aastal lisandus ravimite ja vaktsiinide ostmise, hoidmine ning logistika.“. Kas selle all mõtles Laane 533 SE-ga (Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus) saadud ülesandeid, milles on kirjas, et „Eesti Haigekassa korraldab riiklikult hangitud immuunpreparaatide jaotamist, säilitamist ja vedu ning külmahela toimimist. Immuunpreparaatide jaotamise põhimõtted kooskõlastatakse Terviseametiga.“? Kas on mingi muu seadus veel, mille alusel selle aasta algusest ravimite ostmisega tegeletakse?

Rain Laane selgitas, et Riigikogu võttis 533 SE vastu 2022. aasta suvel ja see jõustus 1. jaanuaril 2023. Selle seadusemuudatuse tulemusena võeti detsembrikuus Terviseametilt üle ravimid, mille hulgas on ka vaktsiinid, COVID vaktsiinid, nende lao pidamine, lao korraldamine, ladustamine, säilitamine ja külmahela tagamine. Kui seadus oli vastu võetud, siis tehti 2022. aasta augustis vastav riigihange. Selle tulemusena on Eesti Haigekassal üks täiendav ülesanne. Hea õiguspraktika on olnud selline, et kui Eesti Haigekassale lisandub mõni tegevusülesanne, mis on kirjeldatud mõnes teises seaduses, ja antud juhul tervishoiuteenuse korraldamise seaduses, siis on see lisatud ka Eesti Haigekassa seadusesse juurde põhitegevusülesandena. Muudatuste tegemisel on mõistlik see lisada ka Eesti

Haigekassa seadusesse. Näiteks ravimiseaduse muutmisel 2022. aprillis muudeti ka Eesti Haigekassa seadust ja vaktsiini kahjude fondi väljamaksete tegemine lisati Eesti Haigekassa põhiülesannete hulka. Viidatud 533 SE puhul jäi Eesti Haigekassa seadus muutmata ja nüüd oleks võimalus need asjad lisada.

Priit Sibul sõnul on 533 SE kirjas: „... korraldab riiklikult hangitud immuunpreparaatide jaotamist, säilitamist ja vedu ning külmahela toimimist.“. Sibula jaoks jäi selgusetuks, mille alusel Eesti Haigekassa hangib ravimeid. Nimetatud seadusest seda välja lugeda ei saa.

Ergo Pallo selgitas, et nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse § 42 kohaselt oli rahastamise kohustus oli Eesti Haigekassal juba enne lao- ja logistikateenust. Eesti Haigekassa seaduse § 42 lõiked 1¹ ja 1² ütlevad, milliseid ravimeid Eesti Haigekassa eelarvest rahastatakse: antiretroviirusravimid, tuberkuloosiravimid ja kogu immuniseerimiskava täitmiseks vajalikud ravimid. See on Eesti Haigekassa tegevuse aluseks.

Rain Laane lisas, et ravimeid ostetakse hangetega ja tänu sellele on saadud oluline sääst. Näiteks antiretroviirusravimitel puhul on see summa *ca* 4 miljonit eurot. Kui eelarve paar aastat tagasi oli antiretroviirusravimite ostmiseks 20 miljonit eurot aastas, siis täna on see *ca* 16–16,5 miljonit eurot. Varem tegeles sellega Sotsiaalministeerium. Läbi selliste oluliste säästude on tekkinud võimalus võtta ravimite nimekirja ka neid ravimeid, mis on olnud veidi kallimad, millest ühiskonnas on olnud päris suur diskussioon.

Hele Everaus tõdes, et Eesti Haigekassa saab pidevalt uusi ülesanded, nüüd lisaks ka ravimid. Kui vaadata Riigikontrolli auditit, siis selles on sõnaselgelt öeldud, et nende hinnangul ei suuda Eesti Haigekassa oma kontrollitegevusega ravikindlustuse raha väärkasutamist süsteemselt ennetada ega tuvastada. Kui kaugele sellega ollakse jõutud? See oli juba 2020. aastal antud hinnang. Kui nüüd võtta ravimite hulgimüüjate funktsioonid haigekassale üle, kas ülejäänud funktsioonid saavad parandatud?

Rain Laane ütles, et on Riigikontrollile selle punkti väljatoomise eest väga tänulik. Tõepoolest üks Eesti Haigekassa põhifunktsioone on ka ühise tervise raha otstarbekas kasutamine. Selle jaoks on läbi aastate tehtud erineval viisil kontrole. Vanasti käis see niimoodi, ja osaliselt kahjuks ka täna, et haigekassas on umbes 20 tarmukat kolleegi, kes juhuvaliku põhimõttel kontrollivad raviarveid. Raviarveid on kokku umbes 10 miljonit. Käsitsi on võimalik kontrollida *ca* 20 000 raviarvet aastas. Käsitsi kontrolli puhul on rakendatud päris palju automaatkontrolli. Ka Eesti Haigekassa seaduses on väga täpselt kirjeldatud, ja võib-olla isegi liiga täpselt, mismoodi saab kontrolli teha. Raviarvet peab võrdlema tervishoiuinfosüsteemis oleva epikriisiga. Tänapäevane seadus ütleb, et seda päringut tervishoiuinfosüsteemist tohib teha ainult inimene. Ka selles käesolevas eelnõus on selle kohta üks punkt (punkt 6), milles palutakse lubada teha masin-masin kontrolli samale asjale. Täna peab inimene tegema käsitsi näiteks 200 päringut, et andmeid kontrollida. See hoiaks aega oluliselt kokku ja võimaldaks paremat ravijärelvalvet teha. Teiseks suurendaks see privaatsust. Kui masin teeb päringu masinast, siis ta küsib spetsiifilist asja ja ei vaata tervet epikriisi, vaid kontrollib andmeid. See muudatus on vajalik kolmel põhjusel: esiteks on täpselt logitav, teiseks on efektiivsem, kolmandaks turvalisem. See lause on ka antud seaduseelnõus sees „masin-masin päringu lubamine“.

Helmen Kütt soovis teada, kas Everaus sai oma küsimusele piisava vastuse. Selgitus oli küll põhjalik ja osaliselt Riigikontrolli poolt tähelepanu juhtimise kohta, aga kas see oli päris vastus Everausi küsimusele.

Hele Everaus tõdes, et tegelikult ei olnud. Küsimus oli, kas uute funktsioonide võtmisel muud haigekassa funktsioonid ei hakka kannatama?

Rain Laane vastas, et organisatsiooni on tõhustatud läbi selle, et osa tegevusi on automatiseeritud. See on ainus viis, kuidas suudetakse tagada ülejäänud funktsioonide

toimimine selles ulatuses, nagu seadus seda ette näeb ja nagu inimesed seda ootavad. On arusaadav, miks haigekassa saab ülesandeid juurde. Mõned teised organisatsioonid on tõestanud, et teatud asjade läbiviimine ei õnnestu neil kõige paremini. Üldiselt praktika on olnud selline, et kui haigekassale mingid kohustused antakse, siis need saavad täidetud. Mõne asjaga läheb lihtsalt kauem aega. Digiresepti algusaastatel oli probleeme, viimase kümne aasta jooksul on olnud ainult kaks juhtumit, mil süsteem on olnud maas, nt 15 ja 22 minutit. Neist ühel korra sõid rotid kaabli ära. Digiregistratuuri ülesande täitmisega saadi hakkama üheksa kuuga ja tänaseks on see muutnud loomulikuks vahendiks ambulatoorsele vastuvõtule registreerimisel. Kui on ettepanekuid, kuidas seda saaks paremini teha, siis Eesti Haigekassa on valmis kuulama.

Helmen Kütt küsis üle, et kas andmetöötluse muutmiseks on mõeldud punkti 6) paragrahvi 2 lõiget 2² täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses: "Nimetatud eesmärkidel võib andmetöötlust läbi viia automatiseeritult."

Rain Laane sõnul see muudatus tähendaks, et töötaja ei peaks enam vajutama 20 korda nuppu, vaid masin küsib teise masina käest, et antaks 20 tükki korraga, mitte ükshaaval.

Priit Sibul palus täpsustada, millise seaduse paragrahvi alusel täna töötaja peab neid nuppe vajutama. See ei saa ju olla seadusetasandi küsimus?

Ergo Pallo kinnitas, et on Sibulaga 100% nõus. Ta selgitas, et isikuandmete töötlemist tehakse ülesannetest tulenevalt väga palju, seega on asutus suurema tähelepanu all. See üks lause lisati, kui Eesti Haigekassale anti juurdepääs tervise infosüsteemile. Kuna kirjas on, et kontrolli võib teostada haigekassa töötaja, siis osapooled ei ole olnud väga varmad seda tõlgendama selliselt, et töötajaks võiks pidada haigekassa asutust. See tähendab, et töötaja peab ise vaatama neid andmeid tervise infosüsteemist, see aga ei ole mõistlik aja kasutuse osas. Kui mõelda ka isikuandmete kaitsele, siis võiks raviarvete kontrollis eelistada automaati isikule, kes käib terviseandmeid vaatamas.

Helmen Kütt vastas, et ka tema eeldab, et masinkontroll on parem kui see, et isikud pääsevad terviseandmeid kontrollima. Selles on osaline vastus Everausi küsimusele haigekassa raha sihtotstarbelise ja mõistliku kasutamise kohta, juurdekirjutuste vältimine. Komisjon on ka selle teematõstatusega tegelenud, et oli rohkem kirjutatud, kui tehti. Seega on mõistlik lahendus.

Priit Sibul soovis teada, et kas seda on vaja seaduse tasandil reguleerida. Isikuline kontroll jääb alles ja seadusesse lisatakse automatiseeritud kontroll.

Rain Laane vastas, et isiku teostatava kontrolli võimalus peab alles jääma, sest üksikutel juhtudel, kus masin ei oska enam, siis peab inimene kontrollima. Eesmärk on see, et enamus asju kontrolliks masin, mitte inimene.

Susanna Jurs kinnitas, et tegemist on seadusetaseme küsimusega, kuna töödeldakse isikuandmeid ja eriliigilisi isikuandmeid ehk delikaatseid isikuandmeid. Andmekaitse regulatsioon Euroopa Liidu tasemel on niivõrd range, et iga väiksemgi liigutus peab olema seaduse tasemel reguleeritud. Ta rõhutan üle, et see punkt 6 tagab isikuandmete väiksema töötluse või riive.

Helmen Kütt tänas ja tõdes, et asi läks selgituste najal arusaadavamaks.

Kalle Grünthal palus täpsustada punkti, mis puudutab riigieelarve vahenditest rahva tervise kaitse eesmärgil riiklikult oluliste ravimite hankimist. Seletuskirjas on loetletud COVID-19 pandeemiat ja ahvirõugete puhangut. Grünthal soovis teada, millised on riiklikult olulised ravimid. Kas klassifitseeritakse ära teatud ravimid või inimesed?

Rain Laane vastas, et punkt on ajendatud kolmest kategooriast. Üks on ahvirõugete ravim, mida Eestis õnneks väga palju vaja ei läinud. Kui oleks puhang tekkinud ja ravimit ei oleks olnud, siis oleks hoopis teine diskussioon. Meediast läbi käinud Paxlovid nimeline COVIDi vastane ravim. Väga huvitav situatsioon oli sellise uue ravimiga nagu Remdesivir. Seda ei olnud vajalikes nimistutes ja ei saanud muul viisil hankida kui, et Eesti Haigekassal oli kohustus ostu eest tasuda, ostjaks oli aga riigi esindajana Terviseamet. Terviseamet andis selle haigekassale ja edasi läks ravim haiglatele. See oli väga pikk ja keeruline protseduur, mis läheb nüüd oluliselt lihtsamaks. Otsust ei tee haigekassa, vaid osta saab valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul. Seega on see valitsuse kontrolli all.

Priit Sibul soovis selgitust, et kas punkt 4: “paragrahvi 2 lõiget 1 täiendatakse pärast sõna ”hüvitamine” tekstiosaga ”, ravimite hankimine”“ tuleneb täiendavast ülesandest, mida haigekassa on saanud. Võrreldes selle NETSi täiendusega, millele enne viidati, ja mida Riigikogu muutis, on sõnastus ikkagi kordades laiem. Sibul sõnas, et sellisel kujul sõnastuse lisamist antud eelnõusse tema ei toeta. Selleks on vaja palju laiemat arutelu kui nimevahetuse kontekst. Sibul küsis üle, kas hankimise ülesanded praegu haigekassa seaduses ei ole ja need tulenevad NETSist. Nüüd tahetakse kirjas olevat veel märkimisväärselt laiendada, küll mitte ise otsustada, aga valdkonna minister hakkaks otsustama, mida haigekassa tulevikus hankima peaks hakkama.

Susanna Jurs vastas, et täiendavad hanked toimuvad ainult erandkorras valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul. See on § 1 punkt 5 alapunkt 10. Need on olnud Remdesivir, Paxlovid, Tecovirimati juhtumid. Kui järgnevatel aastatel on mingi muu sarnane olukord, ning on vaja ravimit, mida Eesti turul ei ole ja mida hulgimüüjad tuua ei taha, siis on olemas alus haigekassa jaoks.

Jurs selgitas, et normitehniliselt § 1 punkti 4 täiendatakse pärast sõna ”hüvitamine” tekstiosaga ”, ravimite hankimine”, See on haigekassa eesmärgi sõnastus. Punktiga 5 täpsustatakse eesmärgiga kooskõlas olevad ülesanded. Loetletakse täpsemalt, et kui eesmärgis on öeldud, et haigekassa eesmärk on ravimite hankimine, siis ülesande paragrahvis öeldakse, mida see ravimite hankimine sisuliselt tähendab ja see tähendabki sissevedu, ladustamist, säilitamist, külmaahela toimimist, transporti ja väljastamist vastavatele isikutele.

Kalle Grünthal juhtis tähelepanu aspektile, et otsuse langetab minister. Grünthali sõnul meie ministrid ei ole erialaspetsialistid. Nad on põhimõtteliselt paika pandud poliitilistel kaalutlustel. Tanel Kiik ei ole tervishoiuspetsialist, ta ei ole farmatseut ega õppinud ravimeid. Järelikult selle otsuse teeb minister, aga tema nõunikud nõustavad. Sisuliselt minister on ainult allkirja andja, aga mitte otsustaja. Kogu see komplekt inimesi suunab ministrilt midagi tegema ehk ametnikud tahavad otsustada. Eelnõu seletuskirjast toodud ahvirõugete jutt on täielik jama. Oli üksikuid juhtumeid, aga muid haigusi on kordades rohkem. Viidati ka sellele, et ravimi hulgimüüjad ei ole huvitatud. Ravimi hulgimüüjad on alati huvitatud, kui neil on rahaline kasu. Grünthal tõdes, et Sibula tehtud märkused on väga õiged. Sisuliselt viiakse nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadus üle haigekassa pädevusse, kelle tegevuse eesmärk praegu on ainult rahalised kompensatsioonid, vaktsiinikahjude hüvitamine, tervishoiuteenistuse korraldamine jne. See on NETSi salahilju legaliseerimine.

Grünthal soovis Laanelt infot, kui palju on esitatud avaldusi seoses vaktsiinikahjustustega. Neid on lükatud väga palju tagasi. See number on väga kohutav. Riik on toonud sisse vaktsiini, mis on põhjustanud inimestele pöördumatuid kahjustusi ja fataalseid tagajärgi. Grünthal meenutas ka üksikjuhtumit kodaniku kaebuse osas, mida menetleda ei tahtetud, aga mis tänu sekkumisele siiski menetlusse läks. Grünthal oleks sellega nõus, kui haigekassa menetleks need vaktsiinikahjusid nii nagu peab. Ei ole loogiline, et Eestis on tuvastatud kuni 10% esitatud vaktsiinikahjude kaebustest, Jaapanis aga 80–90%, Soomes on 50–60% protsenti. See on ebausaldusväärne.

Rain Laane kommenteeris vaktsiinikahjude fondi. Selles fondis on üle 1200 avalduse. Seal on veel kahjuks 300 avaldust menetlemata. Need avaldused on hetkel Raviametis, kes teeb

sisulise otsuse. On olnud paar vaiet, mis on rahuldanud, mis on tulnud Raviametist ja asja teistkordsel uurimisel on rahuldatud. Haigekassa ise ei ole ka rahul selle protsessiga. Selles protsessis lähtutakse seadusest.

Laane sõnas, et on ka alternatiiv. Riigikogu ei pea panema seda punkti sisse, et Vabariigi Valitsus või õigemini valdkonna eest vastutav minister teeb selle otsuse. Loomulikult ministril, kui ta just ei ole immunoloog või ole meditsiinilise haridusega, on seda otsust keeruline teha. Mõeldes olukorrale, kus Eestit tabab mingi nakkushaigus, nagu ka teisi Euroopa riike, ja sellele on olemas ravim. Seda ravimit ei ole aga nimekirjas ja meil ei ole ka protseduuri, kuidas seda ravimit osta, siis käivitub alternatiivne protsess, mille oleme korra juba ka läbi teinud. Lühidalt käib see niimoodi, et kutsutakse kokku Eesti Haigekassa nõukogu. Nõukogu teeb Vabariigi Valitsusele taotluse kasutada reserve ja Vabariigi Valitsus annab täpsed suuniseid, mille jaoks neid kasutada võib. Siis vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele tohib osta vajaliku ravimi ja samamoodi menetleda. See on alternatiiv. See on Riigikogu otsus mismoodi menetleda. Laane kinnitas, et see punkt, mis on seaduses, on erandjuhtude lahendamiseks ja neid erandjuhtumeid on üks-kaks aastas. Ideaalis võiks olla null, et ei peaks seda tegema, kuna protseduur käib läbi ravimikomisjoni, läbi juhatuse, läbi nõukogu ja läbi Vabariigi Valitsuse. See on protseduur, mis on selge, läbipaistev, ühtlaste reeglitega ja kõigile arusaadav.

Õnne Pillak nentis, et kui komisjon hakkas rääkima haigekassa nimetamist tervisekassaks, siis oli jutt ainult nimemuutusest. Nüüd on igasugused lisad. Juba vormi mõttes, et räägime ühest asjast ja tuleb juurde paar punkti, mille osas tegelikult kokkulepped puuduvad. Hetkel räägime ravimite puhul erandjuhtudest, aga mis kindlustab selle, et neid erandjuhte ei hakkagi pidevalt tulema. Mille alusel otsustatakse, kas on tegemist erandjuhuga? Näiteks vähiravimid, mida täpselt samamoodi on väga keeruline hulgaliselt ravimite nimekirja saada, aga samamoodi päästaksid inimesid. Kuidas need otsustamised käivad ja kuidas vältida dubleerimist?

Helmen Kütt andis Sibulale sõna küsimuse täiendamiseks, kuna mõlemal komisjoni liikmel tekkisid analoogsed küsimused.

Priit Sibul sõnas, et tema luges samamoodi välja nagu Pillak, et tulevikus hakkab vastutav minister neid erandjuhte seaduse järgi defineerima. Sibul tegi ettepaneku eelnõu §-st 1 välja jätta punktid 4 ja 5.

Helmen Kütt palus pärast Laane vastust täpselt sama küsimust kommenteerida ka Susanna Jursil, et kui punktid 4 ja 5 välja võetakse, siis kas on oht teha seadusandlikku praaki.

Rain Laane nõustus, et väga palju sõltub sellest, kes on minister. Selle otsustab kaudselt rahvas. Riigikogul on suurepärane võimalus ministrilt aru pärida, miks tehti üks või teine otsus. Laane pakkus välja variandi, et kui Riigikogule tundub, et minister, kes teeb seda erandotsust, ei ole mingil põhjusel kas pädev või ei ole hea variant, siis võib kaaluda selle erietsuse õiguse andmist kogu valitsusele. Seda soovitas Laane kaaluda esimesena. Teisena oleks Sibula pakutud variant. Õigusliku hinnangu selle kohta saavad anda juristid. Laane arvates, kui haigekassale on mõne teise seadusega pandud ülesanne midagi teha, siis selguse mõttes peaks see olema ka Eesti Haigekassa seaduses. Tõenäoliselt saab ka ilma hakkama. See on komisjoni otsustada. Laane palus, et lause, mis puudutab masin-masin päringu tegemist, jääks kindlasti sisse, kuna see hõlbustab niigi vähese raviraha paremat kasutamist.

Helmen Kütt täpsustas, et Sibul ei teinudki ettepanekut seda osa välja jätta, vaid rääkis konkreetselt vaid punktidest 4 ja 5.

Susanna Jurs selgitas, et punkti 5 alapunkt 10 „hangib erandkorras riigieelarve vahendite eest riiklikult olulisi ravimeid rahvatervise kaitse eesmärgil“ tähendabki seda, et need on üldelanikkonna jaoks mõeldud ravimid. Punkt 4 täiendab tekstiosaga „ravimite hankimine“. Haigekassa täna juba hangib ravimeid, hangib nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse

alusel immuniseerimiskava vaktsiine ja hangib näiteks ka HIV-ravimeid. Seetõttu oleks õiguslikult korrektne sõnastada haigekassa eesmärki see ülesanne. Nagu Laane ütles, on see nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduses juba olemas, midagi selle väljajätmisel hankimata ei jääks.

Jursi hinnangul punkti 5 võib lüüa ka kaheks. Kui komisjon peab vajalikuks erandkorras ravimite hankimise punkti mitte menetleda või mitte seadustada, siis see alapunkt 11 „korraldab enda hangitud ravimite sissevedu, ladustamist, säilitamist, külmahela toimimist, transporti ning väljastamist tervishoiuteenuse osutajale, ravimite hulгимүүги tegevusloa omajale või apteegile, rakendamata ravimiseaduses sätestatud ravimite hulgi- ja jaemүүги juurdehindluse regulatsiooni“ võiks Jursi hinnangul sisse jääda, kuna on samuti ravimitega seotud ja seda täna juba kehtivate seaduste alusel tehakse. Nüüd lisataks see ka haigekassa või tulevikus tervisekassa seadusesse, kuigi ka see on täna NETSis olemas.

Hele Everaus lausus, et see, kuidas need sätted pandi haigekassa nime muutmise seaduse eelnõule lihtsalt juurde eelneva aruteluta, ei ole korrektne seadusloome. Ravimite hankimisel on ka teisi osapooli. Kõiki kaasnevaid aspekte ei ole läbi arutatud. Teiseks, erandkorras riigieelarve vahenditest tehtava otsuse puhul on väga oluline, kes teeb selle erandi. Needsamad kaks COVIDi ravimit ei ole oma efektiivsust tõestanud. Praegu tahetakse teha üks lahti asjadele, mille üle arutelu ei ole toimunud. Kuidas toimiks kontrollimehhanismid? Everaus ei ole nõus sellisel kujul punkte 4 ja 5 toetama.

Kalle Grünthal sõnas, et NETSis on tõesti kirjas, et Eesti Haigekassa korraldab immuunpreparaatide hoidmise kooskõlas Terviseametiga. NETS annab õiguse seda teha, nüüd aga öeldi, et seda juba tehakse. Eesti Haigekassa seadusest tulenevalt selleks pädevus puudub. Kuidas Eesti Haigekassa saab teha sellist tööd, milleks tal pädevust ei ole, olenemata sellest, et NETS on selle loa andnud? Tegemist on haigekassa omavoliga, sest seaduses ei ole muudetud pädevust ja ülesandeid. Luba on antud, aga kohustuslikku luba, mida seadus võimaldab seda teha, seda ei ole olemas. Grünthali sõnul rikutakse seadust.

Susanna Jurs soovis, et Grünthal täpsustaks, mida ta täpselt silmas peab.

Helmen Kütt osutas, et vastama on valmis ka Rain Laane ja Ergo Pallo.

Rain Laane selgitas, et kui seadus suvel vastu võeti, siis haigekassal oli kolm kuud aega, et taotleda Raviameti käest ravimite hulгимүүgiluba. Selle jaoks võeti tööle pädev isik ja ravimite hulгимүүgiluba ilma ravimilao pidamise õiguseta saadi Raviametilt novembriks. Selles mõttes on väga täpselt järgitud kõiki õigusakte. Kui ühe seadusega pannakse kohustus, siis seda ka täidetakse. Õigusselguse huvides peaks Eesti Haigekassa seadusesse kirja panema tegevused. Kui aga komisjon otsustab seda mitte teha, siis sellegipoolest ei saa Eesti inimesi ilma ravimiteta jätta.

Ergo Pallo täiendas, et Eesti Haigekassa seadus ei loetle ammendavalt kõiki ülesandeid, mida organisatsioon täidab. Näiteks haigekassa seaduse § 2 lõige kaks punkt kaks ütleb, et täidab ravikindlustuse seadusest, tervishoiuteenuste korraldamise seadusest ja muudest õigusaktidest tulenevaid ülesanded. See tähendab seda, et Eesti Haigekassa võib saada ülesandeid kõikidest muudest õigusaktidest, sealhulgas Vabariigi Valitsuse määrustest, tervise- ja tööministri määrustest ning seadustest.

Helmen Kütt tänas selgituse eest ja informeeris komisjoni liikmeid, et istungiga on Viktor Vassiljevi asendajana liitunud Tõnis Mölder.

Kalle Grünthal tõdes, et Pallo väide on seaduste vaba tõlgendusviis, mis ei korreleeru põhimõtteliselt õigusaktide normitehnilise järjekorraga. Asjas puudub vaidlus selle üle, et NETSi järgi võimaldatakse haigekassal ravimid hankida. Küsimus on volitusnormis. Kust saab haigekassa volituse selleks tegevuseks? Seda saab teha kui seaduses on vastav säte sisse viidud. Grünthal tsiteeris § 2 lõige ühte: „Haigekassa eesmärk on ravikindlustushüvitiste

võimaldamine, tervishoiuteenuste eest tasumine, vaktsiinikahjude hüvitamine ning tervishoiuteenuste korraldamisega seotud teiste ülesannete täitmine vastavalt ravikindlustuse seadusele, ravimiseadusele, tervishoiuteenuste korraldamise seadusele ja muudele õigusaktidele ning haigekassa eelarves ettenähtud kuludele.“ Kui nüüd Pallo väidab, et kõik on korrektne, siis ei oleks vaja sellise muudatusega komisjoni tulla. Järelikult on õiguslik vaakum teatud küsimustes.

Susanna Jurs täpsustas, et vaidlusalune punkt 5 jaguneb kaheks. Alapunkt 10 on uus ülesanne hankida erandkorras erilisi ravimeid, erandkorras rahvatervise kaitse eesmärgil ja ministri ettepanekul ravimeid. See on täiesti uus ja lisanduv ülesanne. Alapunktis 11 korratakse üle täna kehtivas nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduses juba kehtestatu, mis on ravimite sissevedu, ladustamine ja nende külmkambrite tagamine. Neid tuleks eristada, kuna alapunkt 10 on uus ülesanne. Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse punktid ehk see lao pidamise kohustus on jõustunud 1. jaanuaril 2023, aga see, et haigekassa hangib ravimeid ja vaktsiine, on juba varasematest aegadest

Kalle Grünthal küsis uuesti üle, et kui Ergo Pallo ütleb, et kõik õigused on haigekassal juba olemas, siis miks tullakse sellise muudatusettepanekuga komisjoni.

Susanna Jurs vastas, et õigusi ei ole selle alapunkti 10 jaoks ehk hankida erandkorras rahva tervise kaitse eesmärgil valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul ravimeid. Seda õigust täna kehtivas õiguses ei ole. See on uus alapunkt.

Priit Sibul soovis täpsustada, et mis paragrahvide alusel anti haigekassale NETSiga ülesanne ravimeid hankida. NETSi § 42 räägib eelarvest rahastamisest, mitte otseselt hankimisest.

Susanna Jurs selgitas, et haldusorganid hangivadki.

Priit Sibul tõdes, et nüüd me toome haigekassa seadusesse uue termini kui räägime rahastamisest. Kui me ühes seaduses räägime hankimisest, teises räägime rahastamisest, siis juriidilise hariduseta tavakodaniku jaoks on need erinevad asjad. Nüüd väidetakse, et see on sama asi.

Helmen Kütt luges ette NETSi § 42 lõike 1 ülamärkega 2: “Eesti Haigekassa eelarvest rahastatakse immuniseerimiskava täitmiseks ja vältimatu abi korras immuniseerimiseks vajalike vaktsiinide ning immuunglobuliinide hankimist, säilitamist, vedu ja külmahela toimimist ning elanike immuunsustausta uuringuid.“

Susanna Jurs vastas, et § 42 rahastamise sätted on juba 2019. aastast. Seadused on ajas muutuvad ja võidakse kasutada erinevaid tegusõnu.

Helmen Kütt kordas, et Sibul tegi ettepaneku punktid 4 ja 5 sellest seaduseelnõu tekstist välja jätta. Kütt küsis haigekassa esindajatelt, kas nad on sellisel juhul huvitatud, et sotsiaalkomisjon eelnõuga edasi läheb, kui need punktid välja jäävad.

Rain Laane vastas, et haigekassa saab hakkama, kuna seaduseelnõu mõte on siiski tervisekassa nime vahetus. Samuti soovitas ta veel kord kuulata Jursi, et kas soovitakse kindlasti mõlemad punktid välja jätta täies ulatuses või kaalutakse ühe lause sisse jätmist.

Helmen Kütt palus ametikaaslastel esitada arvamusi, kas ollakse valmis eelnõuga edasi liikuma juhul kui eelnõu puudutab vaid nimemuutust. Kas komisjoni liikmed on nõus välja jätta punktid 4 ja 5 ning menetlusega edasi minema? Punkt 6, mis puudutab andmetöötlust ja automatiseerimist on täiesti põhjendatud ja väga mõistlik, seega võiks jääda sisse.

Kalle Grünthal vastas, et tema on nõus edasi minema, kui punktid 4 ja 5 välja jäävad. Edasi nime osas saab otsustada Riigikogu.

Hele Everaus sõnas, et tema toetab ka 4. ja 5. punkti väljajätmist.

Tõnis Mölder toetab ka 4. ja 5. punkti väljajätmist. Täiskogu saab otsustada üldise eelnõu menetluse.

Helmen Kütt pani hääletusele ettepaneku eelnõu tekstist võtta välja paragrahvi 1 punktid 4 ja 5.

Otsustati:

Eelnõu tekstist võtta välja paragrahvi 1 punktid 4 ja 5 (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

Helmen Kütt pani hääletusele menetluslikud otsused.

Otsustati:

5.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 23.01.2023 (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

5.2. Saata eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

5.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Kalle Grünthal (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

5.4. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

5.5. Anda esimehele volitus dokumentide allkirjastamiseks (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Siret Kotka, Helmen Kütt, Õne Pillak, Ülle Rajasalu, Priit Sibul, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Kristina Šmigun-Vähi).

6. Info ja muud küsimused

Komisjon arutas korralduslikke küsimusi.

(allkirjastatud digitaalselt)
Helmen Kütt
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Annika Arula
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)
Riin Lindpere
protokollija